

DG Edukacja i Kultura
Program „Uczenie się przez całe życie”
Leonardo da Vinci

Polityka wobec osób niepełnosprawnych w świetle dokumentów instytucji międzynarodowych

www.leonardo.org.pl

www.leonardo.org.uk

www.leonardodavinci.nl

Dr n. med. Anna Czernuszenko

Rehabilitacja Środowiskowa w Neurologii – Program Edukacyjny

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie” Leonardo da Vinci

Prezentowane materiały edukacyjne powstały w ramach projektu realizowanego z funduszy europejskich w ramach programu Leonardo da Vinci pt. Rehabilitacja Środowiskowa w Neurologii – Program Edukacyjny w latach 2008-2010

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Agenda

- Oficjalne dokumenty UE i instytucji międzynarodowych poruszające kwestię niepełnosprawności
- Ogólne regulacje prawne
- Regulacje prawne dotyczące niepełnosprawności a praktyka rehabilitacji
 - Poszanowanie autonomii pacjenta, centralna rola osoby niepełnosprawnej w procesie rehabilitacji
 - Aktywne zaangażowanie osób niepełnosprawnych – proces rehabilitacji z klientem nie **dla** klienta
 - Wsparcie dla rodzin i aktywne angażowanie bliskich osób niepełnosprawnych
 - Deinstytucjonalizacja, promocja niezależnych form zamieszkania i rozwój rehabilitacji środowiskowej
 - Ukierunkowanie na osobę (person centeredness)

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Filary strategii UE w odniesieniu do osób niepełnosprawnych

www.leonardo.org.pl www.leonardo.org.uk www.leonardodavinci.nl

1. Prawodawstwo anty-dyskryminacyjne i działania podejmowane dla zapewnienia dostępu do praw jednostki
2. Eliminowanie barier w otoczeniu, które uniemożliwiają osobom niepełnosprawnym korzystanie z ich umiejętności
3. Wprowadzenie tematyki niepełnosprawności do głównego nurtu myślenia w zasadach regulujących życie społeczne w celu aktywnego włączania osób niepełnosprawnych

Źródło: *Situation of disabled people in the enlarged European Union: the European Action Plan 2006-2007*
dostępne na: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SPLIT_COM:2005:0604\(01\):FIN:EN:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SPLIT_COM:2005:0604(01):FIN:EN:PDF)

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Ważne dokumenty Unii Europejskiej

- Traktat Ustanawiający Wspólnotę Europejską
- Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej
- Europejski Plan Działania wobec niepełnosprawności:
 - Równe możliwości dla osób niepełnosprawnych: Europejski Plan Działania 2004-2010
 - Raport o sytuacji osób niepełnosprawnych w rozszerzonej Unii Europejskiej: Europejski Plan Działania 2006-2007
 - Sytuacja osób niepełnosprawnych w Unii Europejskiej: Europejski Plan Działania 2008-2009
- Równość i niedyskryminacja w rozszerzonej Unii Europejskiej GREEN PAPER (2004)

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Ważne dokumenty innych instytucji międzynarodowych

Dokumenty Rady Europy:

- Plan Działania Rady Europy wobec niepełnosprawności 2006-2015

Dokumenty ONZ

- Konwencja praw osób niepełnosprawnych (2006)

Dokumenty WHO

- Światowy Raport o Zdrowiu 2008 Podstawowa opieka zdrowotna – Teraz bardziej niż kiedykolwiek

Inne:

- Mansell J, Knapp M, Beadle-Brown J and Beecham J (2007) Deinstytucjonalizacja i życie w środowisku – efekty i koszty: raport z Badania Europejskiego. Volume 1: Executive Summary, Volume 2: Main Report. Canterbury: Tizard Centre, University of Kent.

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Ogólne zasady Nie-dyskryminacja

Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską

Artykuł 13

„ (...) Rada, (...), może podjąć środki niezbędne w celu zwalczania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, **niepełnosprawność**, wiek lub orientację seksualną.”

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12006E013:PL:HTML>

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej

Artykuł 21

Niedyskryminacja

1. Zakazana jest wszelka dyskryminacja w szczególności ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, **niepełnosprawność**, wiek lub orientację seksualną.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0001:0016:PL:PDF>

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Ogólne zasady Równe prawa

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej

Artykuł 26

Integracja osób niepełnosprawnych

Unia uznaje i szanuje prawo osób **niepełnosprawnych** do korzystania ze środków mających zapewnić im samodzielność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0001:0016:PL:PDF>

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Ogólne zasady Równe prawa

Sytuacja osób niepełnosprawnych w rozszerzonej Unii Europejskiej: Europejski Plan Działania 2006-2007

„Równość szans jest podstawą długofalowej strategii Unii Europejskiej w odniesieniu do niepełnosprawności, która ma na celu umożliwić osobom niepełnosprawnym cieszenie się prawem do godności, równego traktowania, niezależnego mieszkania i uczestniczenia w życiu społecznym.”

[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SPLIT_COM:2005:0604\(01\):FIN:EN:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SPLIT_COM:2005:0604(01):FIN:EN:PDF)

Sytuacja osób niepełnosprawnych w Unii Europejskiej: Europejski Plan Działania 2008-2009

„Państwa Członkowskie i inni zainteresowani zidentyfikowali dostępność jako priorytet dla aktywnego włączania (osób niepełnosprawnych przyp. tłum.) i (uzyskiwania) dostępu do praw.”

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0738:FIN:EN:PDF>

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Ogólne zasady Kształtowanie otwartego społeczeństwa (inclusive society)

Równe możliwości dla osób niepełnosprawnych: Europejski Plan Działania 2004-2010

„Dążenie, aby przyczynić się do kształtowania społeczeństwa w sposób w pełni otwarty (inclusive) jest ogólną zasadą w Unii Europejskiej w myśl której walka z dyskryminacją i promocja uczestniczenia osób niepełnosprawnych w ekonomii i społeczeństwie odgrywa podstawową rolę”.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0650:FIN:EN:PDF>

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Regulacje prawne dotyczące niepełnosprawności a praktyka rehabilitacji

- Poszanowanie autonomii pacjenta, centralna rola osoby niepełnosprawnej w procesie rehabilitacji
- Aktywne zaangażowanie osób niepełnosprawnych – proces rehabilitacji **z** klientem nie **dla** klienta
- Wsparcie dla rodzin i aktywne angażowanie bliskich osób niepełnosprawnych
- Deinstytucjonalizacja, promocja niezależnych form zamieszkania i rozwój rehabilitacji środowiskowej
- Ukierunkowanie na osobę (person centeredness)

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Poszanowanie autonomii osób niepełnosprawnych

Konwencja Praw Osób Niepełnosprawnych (ONZ 2006)

Uznaje „ wagę indywidualnej autonomii i niezależności osób niepełnosprawnych włączając w to **wolność podejmowania własnych wyborów**”

<http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>

Działania na rzecz wdrożenia tej Konwencji były jednym z priorytetów **Europejskiego Planu Działania Wobec Niepełnosprawności 2008-2009**

Plan Działania Rady Europy Wobec Niepełnosprawności 2006-2015

Przenieśliśmy punkt, w którym ogniskujemy naszą uwagę na jednostkę, która stanowi element centralny w spójnym, zintegrowanym podejściu, opartym na **poszanowaniu praw człowieka, podstawowych swobód i godności wszystkich osób niepełnosprawnych**. W następstwie tego wiele krajów Europy zaczęło aktywnie promować rozwiązania prawne, które umożliwiają poszczególnym osobom niepełnosprawnym kontrolowanie własnego życia.

http://www.coe.int/t/e/social_cohesion/soc-sp/integration/02_Council_of_Europe_Disability_Action_Plan/

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Aktywne zaangażowanie osób niepełnosprawnych – rehabilitacja **Z** klientem nie **DLA** klienta

Konwencja Praw Osób Niepełnosprawnych (ONZ 2006)

uznaje, że „osoby niepełnosprawne powinny mieć możliwość , by być **aktywnie włączone** w proces decydowania o rozwiązaniach prawnych i programach, także tych, które ich bezpośrednio dotyczą”

Komisja Europejska: Równe możliwości dla osób niepełnosprawnych: Europejski Plan Działania 2004-2010

“Długofalowe zobowiązania Unii Europejskiej wobec jej niepełnosprawnych obywateli podążają za **nowym podejściem do niepełnosprawności, w którym osoby niepełnosprawne przestają być postrzegane jako bierni odbiorcy** rekompensaty, zamiast tego społeczeństwo zaczęło uznawać ich uprawnione żądania równych praw do uczestniczenia, które jest bezpośrednio związane z włączeniem (w społeczeństwo, jako przeciwieństwo wykluczenia przyp. własny)”.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0650:FIN:EN:PDF>

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Aktywne zaangażowanie osób niepełnosprawnych – rehabilitacja **Z** klientem nie **DLA** klienta

Plan Działania Rady Europy Wobec Niepełnosprawności na lata 2006-2015

„Odeszliśmy od widzenia osoby niepełnosprawnej jako pacjenta, który potrzebuje opieki i który nie wnosi wkładu w społeczeństwo do widzenia jej jako osoby, która potrzebuje usunięcia obecnie istniejących przeszkód, by móc zająć uprawnione miejsce jako w pełni uczestniczący członek społeczeństwa. Te przeszkody obejmują postawy oraz bariery społeczne, prawne i środowiskowe. Dlatego **musimy dalej wspomagać zmianę paradygmatu od starego, medycznego modelu niepełnosprawności do modelu społecznego, opartego na prawach człowieka**”

DG Edukacja i Kultura
Program „Uczenie się przez całe życie”
Leonardo da Vinci

Wsparcie dla rodzin i aktywne angażowanie bliskich osób niepełnosprawnych

Konwencja Praw Osób Niepełnosprawnych (ONZ 2006)

„(...) rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczną i przysługuje jej ochrona przez społeczeństwo i przez Państwo (...).

(...) osoby niepełnosprawne i członkowie ich rodzin powinny otrzymywać konieczną ochronę i pomoc by rodzina mogła przyczyniać się do tego, by osoby niepełnosprawne cieszyły się równymi i pełnymi prawami. ”

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Wsparcie dla rodzin i aktywne angażowanie bliskich osób niepełnosprawnych

Plan Działania Rady Europy Wobec Niepełnosprawności na lata 2006-2015

Kraje członkowskie są zobowiązane (..) w pełni ocenić potrzeby rodzin jako dostarczycieli nieformalnej opieki, szczególnie tych, w których są dzieci niepełnosprawne lub opiekujących się osobami wymagającymi dużego zakresu pomocy ze strony innych, mając na względzie **dostarczenie potrzebnej informacji, szkoleń i pomocy, włączając w to pomoc psychologiczną tak, aby umożliwić życie w rodzinie, szczególną uwagę zwracając na pogodzenie życia prywatnego i zawodowego oraz równość płci (...).**

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Deinstytucjonalizacja, promocja niezależnych form zamieszkania i rozwój rehabilitacji środowiskowej

Równe możliwości dla osób niepełnosprawnych: Europejski Plan Działania 2004-2010

„Niezależnie życie/mieszkanie

Celem jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym podejmowanie tych samych indywidualnych wyborów i kontrolowanie swojego codziennego życia w takim zakresie jak osoby bez niepełnosprawności. Opieka i wsparcie mają być bardziej dostosowane do specyficznych potrzeb osób niepełnosprawnych. Komisja europejska promuje przystępne, dostępne i spełniające kryteria jakości serwisy społeczne i wsparcie poprzez połączone działania obejmujące zabezpieczenie socjalne i aktywne włączanie w społeczeństwo.

Unia Europejska także wspiera sprawę deinstytucjonalizacji osób niepełnosprawnych. Komisja Europejska finansuje badania, które mają określić zakres opieki środowiskowej potrzebnej, by zapewnić (osobom niepełnosprawnym) właściwy poziom bezpieczeństwa, swobody i niezależności dla życia w społeczności”

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Deinstytucjonalizacja, promocja niezależnych form zamieszkania i rozwój rehabilitacji środowiskowej

Europejski Plan Działania 2008-2009

Parlament Europejski „ Przyjmuje z zadowoleniem **odwrót od instytucjonalizacji** osób niepełnosprawnych; zauważa, że deinstytucjonalizacja wymaga wystarczającego poziomu **wysokiej jakości opieki środowiskowej sprzyjającej niezależnym formom zamieszkania, prawu do osobistej pomocy i pełnego uczestniczenia w społeczeństwie** w Państwach Członkowskich; wzywa do zwrócenia szczególnej uwagi na możliwe przeszkody w dostępie do takich serwisów przez politykę opłat i wzywa do wspierania zasady powszechnego dostępu”

„Serwisy środowiskowe stwarzają lepsze możliwości niezależnego życia niż instytucjonalizacja”

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0738:FIN:EN:PDF>

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Deinstytucjonalizacja, promocja niezależnych form zamieszkania i rozwój rehabilitacji środowiskowej

Plan Działania Rady Europy wobec niepełnosprawności 2006-2015

Państwa członkowskie są zobowiązane:

- „(...)Zapewnić koordynację wysokiej jakości świadczeń w zakresie pomocy środowiskowej, która miałaby na celu umożliwić osobom niepełnosprawnym życie w ich środowisku i poprawę jakości życia.
- (...) podjąć działania na rzecz dostępności zindywidualizowanych, programów rehabilitacji środowiskowej dla osób niepełnosprawnych, które tego wymagają”

„Powinny zostać wdrożone wszechstronne programy rehabilitacyjne, które obejmowałyby szereg dostępnych i gdzie zasadne środowiskowych usług w tym zakresie, aby zapobiegać narastaniu niepełnosprawności, łagodzić jej konsekwencje i wspomagać niezależność osób niepełnosprawnych.”

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Deinstytucjonalizacja, promocja niezależnych form zamieszkania i rozwój rehabilitacji środowiskowej

Konwencja praw osób niepełnosprawnych (ONZ 2006)

Państwa-strony będą organizować, wzmacniać i rozwijać wszechstronne serwisy i programy habilitacyjne i rehabilitacyjne (...) w taki sposób, że te serwisy i programy:

- a) Będą wdrażane na możliwie jak najwcześniejszym etapie i oparte na wielodyscyplinarnej ocenie indywidualnych potrzeb i silnych stron (osoby niepełnosprawnej przyp. własny).”
- Wspierać będą uczestniczenie i włączenie w życie lokalnej społeczności i wszystkie aspekty życia społecznego, będą dobrowolne i będą dostępne dla osób niepełnosprawnych tak blisko jak to możliwe ich własnego środowiska także na terenach wiejskich.

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Ukierunkowanie na osobę (person centeredness)

Światowy Raport o Zdrowiu 2008 Podstawowa opieka zdrowotna – Teraz bardziej niż kiedykolwiek

„Tylko usługi (medyczne) ukierunkowane na osobę zminimalizują wykluczenie społeczne i zapobiegają pozostawianiu ludzi na łaskę nieuregulowanego rynku komercyjnych usług zdrowotnych gdzie iluzja większej wrażliwości okupiona jest wydatkami finansowymi i zwiększonym ryzykiem jatrogenii.”

http://www.who.int/whr/2008/whr08_en.pdf

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Ukierunkowanie na osobę

Światowy Raport o Zdrowiu 2008 Podstawowa opieka zdrowotna
– Teraz bardziej niż kiedykolwiek

Istnieją poważne dowody na relatywną przewagę skuteczności i wydajności podstawowej opieki medycznej zorganizowanej w sposób ukierunkowany na osobę. Pomimo różnic w terminologii jej podstawowe wyznaczniki (ukierunkowanie na osobę, wszechstronność i integracja, ciągłość opieki i uczestniczenie pacjentów, rodzin i społeczności) są dobrze znane.

Opieka, która spełnia te kryteria wymaga serwisów, które są odpowiednio zorganizowane z udziałem wielospecjalistycznych zespołów będących blisko klienta, które byłyby odpowiedzialne za daną populację, współpracowały z opieką społeczną i innymi sektorami oraz koordynowały udział szpitali, specjalistów i organizacji środowiskowych.

http://www.who.int/whr/2008/whr08_en.pdf

DG Edukacja i Kultura

Program „Uczenie się przez całe życie”

Leonardo da Vinci

Problemy

- Same dokumenty nie są w stanie zmienić praktyki
- Potrzeba przeniesienia idei zawartych w dokumentach międzynarodowych na lokalne akty prawne
- Wdrożenie w praktyce klinicznej międzynarodowych zasad jest zadaniem i odpowiedzialnością każdego